

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
Кафедра міжнародного туризму та країнознавства

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри

_____ Дудник І.М.
« ____ » _____ 2022 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «БАКАЛАВР»
на тему:

ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНА СИСТЕМА
КІПРУ

Виконавець: здобувач вищої освіти 4 курсу групи Т-413 **Захарчук Марина**
Юріївна

Науковий керівник: к. геогр. н., доцент кафедри міжнародного туризму та
країнознавства **Мархонос Світлана Миколаївна**

Нормоконтролер: _____
(підпис)

Борисюк Оксана Анатоліївна
(П.І.Б.)

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет міжнародних відносин
Кафедра міжнародного туризму та країнознавства
Спеціальність: 242 «Туризм»
ОПП: «Туризмознавство»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

_____ Дудник І.М

« ____ » _____ 2022 р.

ЗАВДАННЯ НА ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Захарчук Марина Юріївна

(П.І.Б. випускника)

1. Тема роботи «Туристично-рекреаційна система Кіпру» затверджена наказом ректора № 400 /ст від «19» квітня 2022 р.

2. Термін виконання роботи: з «16» травня 2022 р. по «19» червня 2022 р.

3. Вихідні дані роботи: при написанні дипломної роботи у якості джерельної бази використовувалися нормативно-правові документи, зокрема, дані офіційної статистики Кіпру, статті зі спеціалізованих періодичних видань, в яких досліджено проблеми розвитку туристсько-рекреаційної системи та мережу Інтернет.

4. Зміст пояснювальної записки:

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ СИСТЕМ

РОЗДІЛ 2 ДІАГНОСТИКА ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ КІПРУ

РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ КІПРУ

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

5. Перелік обов'язкового ілюстративного матеріалу: Рис.1.1. Структура туристично-рекреаційної системи, Рис. 1.2 Рекреаційно-туристична система та її складові, Рис.1.3. Види оцінки туристсько-рекреаційних ресурсів, Рис.1.4. Характеристика туристсько-рекреаційних ресурсів, Рис.2.1. Карта Кіпру з основними міськими центрами, Рис.2.2. Формування мамонію на південному заході Кіпру, Рис.2.3 Ночівля за ступенем урбанізації, Рис.2.4. Дані про прибуття, Рис.2.5 Внесок туризму у ВВП, Рис. 2.6.Туристичні прибуття та прибуток, Рис.2.7. Організаційна схема, Рис.3.1 Основні фактори, що визначають ступінь задоволення туристичних потреб

6. Календарний план-графік

№ з/п	Завдання	Термін Виконання	Відмітка про виконання
1.	Проаналізувати літературні та інші джерела з проблеми дослідження.	02.05 - 06.05 2022 р.	Виконано
2.	Обґрунтувати об'єкт, предмет дослідження, сформулювати завдання і мету. Написати вступ.	07.05 – 08.05 2022 р.	Виконано
3.	Проаналізувати різноманітні джерела інформації щодо теоретичних основ туристично-рекреаційної системи. Написати перший розділ.	09.05 - 15.05 2022 р.	Виконано
4.	Проаналізувати туристично-рекреаційну систему Кіпру. Написати другий розділ роботи.	16.05 - 25.05 2022 р.	Виконано
5.	Виявити основні проблеми та перспективи розвитку туристично-рекреаційної системи Кіпру. Написати третій розділ роботи та висновки	26.05 - 31.05. 2022 р.	Виконано
6.	Узагальнити результати проведеного дослідження, сформулювати висновки	01.06 - 05.06 2022 р.	Виконано
7.	Підготувати доповідь на попередній захист, розробити демонстраційні матеріали.	06.06 - 09.06 2022 р.	Виконано
8.	Провести роботу над зауваженнями після попереднього захисту дипломної роботи.	10.06 - 12.06. 2022 р.	Виконано
9.	Захист дипломної роботи.		

7. Дата видачі завдання: «02» травня 2022 р.

Науковий керівник дипломної роботи _____ Мархонос С.М.
(підпис керівника) (П.І.Б.)

Завдання прийняв до виконання _____ Захарчук М.Ю.
(підпис випускника) (П.І.Б.)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до дипломної роботи «Туристично-рекреаційна система Кіпру»: 63 сторінки, 12 рисунків, 1 таблиця, 31 використаних літературних джерел та 3 додатки.

Об’єкт дослідження – туристично-рекреаційна система Кіпру

Предмет дослідження – аналіз туристично-рекреаційної системи Кіпру

Мета дослідження – є виявлення розвитку та особливостей туристично-рекреаційної системи Кіпру

Методи дослідження. Були використані методи: методи порівняння та аналізу, узагальнення та наукової абстракції – для розкриття сутності процесів і принципів управління привабливістю туристичного продукту, графічного представлення – для наочності результатів дослідження.

Інформаційними джерелами при написанні роботи були досліджені праці вітчизняних та англомовних вчених, статистичні дані, Інтернет-ресурси туристичних сайтів Кіпру.

Наукова новизна роботи полягає у аналізі та узагальненні найновіших статистичних, теоретичних та практичних даних офіційних іноземних джерел 2019-2022 років написання, дослідженні туристично-рекреаційної системи Кіпру, її компонентів, особливостей, проблем та перспектив розвитку. Статистичні дані, графіки, таблиці та діаграми можна використовувати як навчальний матеріал..

**ВНУТРІШНІЙ ТУРИЗМ, НАЦІОНАЛЬНИЙ ТУРИЗМ, РОЗВИТОК,
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ, ТЕНДЕНЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ**

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ СИСТЕМ.....	8
1.1 Структура туристсько-рекреаційних систем.....	8
1.2 Типологія і класифікація туристсько-рекреаційних систем.....	14
1.3.Методика дослідження туристсько-рекреаційних систем країни.....	19
РОЗДІЛ 2 ДІАГНОСТИКА ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ КІПРУ.....	26
2.1 Природно-рекреаційні ресурси країни.....	26
2.2 Аналіз розвитку туристичної сфери Кіпру.....	31
2.3 Особливості нормативно-правового регулювання туристичної сфери Кіпру.....	38
РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ КІПРУ.....	45
3.1 Проблемні аспекти розвитку туристично-рекреаційної системи.....	45
3.2 Перспективні напрями розвитку туристично-рекреаційної системи Кіпру.....	50
ВИСНОВКИ.....	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	58
ДОДАТКИ.....	61

ВСТУП

У наш час туристично-рекреаційна система стала надто актуальною для всього цивілізованого світу в XXI столітті. Розглядається як складна і частково самоврядована система, яка складається з ряду взаємопов'язаних підсистем, а саме: рекреаційних, природних та культурно-історичних, територіальних комплексів, технічних систем, обслуговуючого персоналу та органу управління. Важливою стороною розгляду цієї системи є територіальний аспект, оскільки він визначає характер використання рекреаційних ресурсів, розташування рекреаційної системи та взаємозв'язку її з навколишнім середовищем та територіально-виробничим комплексом.

Актуальність дослідження полягає в тому, що однією із галузей спеціалізації господарства Кіпру є туристична індустрія. Саме вона займає домінуюче становище в економіці регіону, приносячі валютні надходження та сприяючи збільшенню зайнятості населення.

Туристична індустрія є однією із провідних галузей в світовому господарстві, яка розвивається в досить швидких темпах. Туризм відноситься до трьох найбільш експортних галузей, поступаючись тільки автомобілебудуванню і нафтовидобувній промисловості, і на даний час є найрентабельнішою сферою світового господарства.

Туризм нині охоплює майже всі країни світу, проте їх місце на ринку туристичних послуг суттєво відрізняється. Це зумовлено рядом чинників, серед яких насамперед наявність туристично-рекреаційних ресурсів, їх доступність, рівень розвитку відповідної інфраструктури, якість туристичного продукту у цілому та особливості його просування на ринку, а також і безпека під час подорожі.

На основі аналізу існуючих публікацій були визначені об'єкт і предмет дослідження, окреслені мета та завдання.

Об'єктом дослідження є туристично-рекреаційна система Кіпру

Предмет дослідження туристично-рекреаційна система Кіпру

Метою роботи є виявлення розвитку та особливостей туристично-рекреаційної системи Кіпру

Для досягнення поставленої мети в курсовій роботі слід вирішити наступні **завдання**:

- охарактеризувати сутність туристично-рекреаційної системи
- обґрунтувати типологію та класифікацію туристично-рекреаційної системи
- визначити методи дослідження туристсько-рекреаційних систем
- дослідити природно-рекреаційні ресурси Кіпру
- дослідити розвиток туристично-рекреаційної системи Кіпру
- визначити особливості нормативно-правового регулювання туристичної сфери Кіпру
- визначити проблеми та перспективи розвитку туристично-рекреаційної системи Кіпру

Для виконання даної роботи основними **методами дослідження** були:

- теоретичний аналіз джерел інформації
- метод аналізу економічних показників, їх динаміки;
- графічний метод
- методи моделювання та прогнозування
- статистичний метод

Інформаційна база долідження. Дослідженням формування, структури та розвитку туристсько-рекреаційних систем присвячені праці географів і економістів, зокрема І. В. Давиденко, М. І. Долішнього, В. К. Євдокименка, Л. Г. Лук'янової, Ф. Ф. Мазура, М. М. Паламарчука, В. С. Преображенського, В. В. Шулика та інших.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ СИСТЕМ

1.1 Структура туристсько-рекреаційних систем

Туристичні системи є глибоко синтезованими та функціонують як складники різних соціально-економічних систем, взаємодіють та мають потужні взаємозв'язки. Можна припустити, що під впливом трансформаційних чинників відбуваються динамічні зміни у туристичних системах. Туристично-рекреаційні системи складаються на основі об'єктів, які задовольняють потреби людей у туризмі та рекреації, тому їх розглядають як рекреаційні ресурси, одна частина яких безпосередньо споживається населенням під час неорганізованого відпочинку, в першу чергу подивимось поняття «структура» (лат. Structura- побудова, розміщення), яка є найбільш важливим аспектом дослідження будь-якої території.

За Е.Б. Алаєвим, структура – це структура стійкі зв'язки і відношення між структурними елементами системи, тобто збереження основних властивостей при різних зовнішніх та внутрішніх змінах. [2]

Туристичні системи будуються, експлуатуються та розвиваються як відкриті, динамічні та складні платформи(утворення). Відповідно, вони впливають і реагують на різноманітні економічні, політичні, соціально-культурні, технологічні та психологічні фактори. У той же час розвиток соціальних систем має важливий вплив на суспільство. Удосконалення розвитку туристичних систем призвело до значних змін у цілях, мотивації, технології, туризм є основним напрямком і основна сила цієї системи істотно змінилася.

Виділяють декілька критеріїв структури системи:

- критерій участі у зв'язках з територіальною спеціалізацією людської діяльності – функціонально -компонентний аспект структури

- критерій участі у зв'язках з формування територіальних поєднань людської діяльності – функціонально-територіальний аспект структури
- критерій участі в управлінських зв'язках – функціонально-управлінський аспект структури системи. [11]

Туристично-рекреаційна система характеризується всіма цими видами структур.

Наприклад, функціонально-компонентну структуру системи складають її структурні елементи та утворені ними підсистеми. Туристично-рекреаційна система прив'язана до території, має межі, тому дискретна. Нехтування принципом територіальності створює проблеми формування та розвитку засобів переміщення туристів, подальшого планування та розвитку рекреаційних територій.

Наявність природних та культурно-історичних і етнічних ресурсів є основою для розвитку туризму взагалі. Незалежно від того, на якому рівні освоєні ці ресурси, вони складають рекреаційно-туристичний потенціал території, що використовується або може використовуватись у туристичній діяльності.

Необхідність транспортних шляхів, засобів розміщення та харчування, засоби зв'язку полягають у можливості переміщення та розміщення туристів, які на певний термін зупиняються в рекреаційних територіях або територіях, де концентруються культурно-історичні ресурси.

Наявність інфраструктури створює як передумови для розвитку туризму, так і формує умови переміщення туристів, складає основу туристичної логістики. Туристична галузь у даному випадку з одного боку спирається на існуючу транспортну систему, мережу закладів гостинності, так і сприяє появі нових закладів гостинності (ресторанно-готельна сфера), модернізації транспортної системи та засобів зв'язку, а також формуванню нових логістичних маршрутів. Таким чином, туристичну індустрію можна розглядати в якості мультиплікатора, що створює умови для подальшого розвитку регіону.

Отже, функціонально-територіальна структура системи характеризує поділ системи на територіальні елементи, їх взаєморозміщення, форми територіального зосередження, сусідство, підпорядкованість, взаємозв'язки між ними, а також з територіальною організацією населення й господарства.

Функціонально-управлінська структура системи – це сукупність управлінських і контролюючих органів, які виконують певні культурно-регулятивні функції забезпечують цілеспрямований та узгоджений розвиток усіх структурних елементів системи.

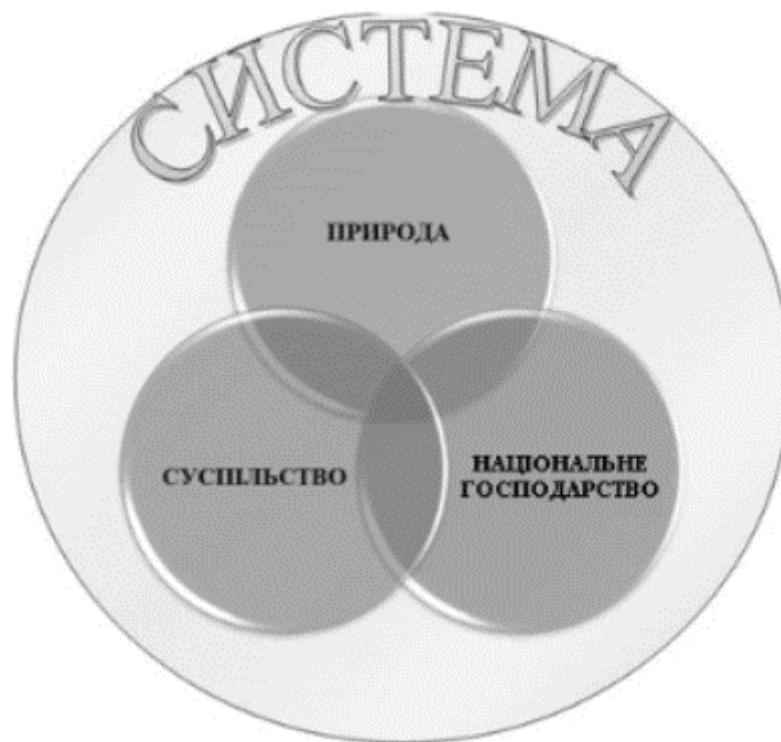

Рис.1.1. Структура туристично-рекреаційної системи(За І.В.Зоріним)

Джерело: побудовано авторкою [6]

Рекреаційна система – складна соціально керована система, центральною підсистемою якої є суб'єкти туризму, і цільовою функцією якої є найбільш повне задоволення їх рекреаційних потреб. В цілому, рекреаційну систему складають ресурсні елементи: природні та антропогенні (культурно-

історичні) ресурси, а також інфраструктура, яка забезпечує функціонування сфери послуг у цілому

Туристично-рекреаційна система є складним явищем, основною метою якого є задоволення туристсько-рекреаційних потреб людини, що становить структуру із взаємозв'язаних елементів взаємодії із навколишнім середовищем.

Рекреаційно-туристичну систему можна розглядати на різних територіальних рівнях: від макрорегіонального – у вигляді рекреаційних регіонів, туристичних макрорегіонів до мікрорегіональних – у вигляді точкових об'єктів рекреації – окремих підприємств, що забезпечують рекреаційну діяльність.

Рекреаційно-туристична система (РТС) забезпечує потребу у рекреації як рекреантів, так і туристів, які відновлюють фізичний та психологічний стан. Продуктом, що надається рекреантам, є послуга (туристичний продукт) або ширше – рекреаційно-туристичні послуги. Розвиток, динаміка, стан рекреаційної системи безпосередньо залежать від факторів розвитку: природно-рекреаційних, історичних, соціально-економічних, екологічних.

Природно-рекреаційні фактори розвитку є базою формування рекреаційно-туристичної системи. Неприятливі кліматичні умови, дефіцит водних ресурсів, несприятливі природні процеси, нестача ресурсів для розвитку лікувально-оздоровчого туризму (мінеральні води, лікувальні грязі) є детермінантами розвитку рекреаційно-туристичної системи, одночасно формують спеціалізацію РТС.

Історичні умови розвитку суспільства впливають на процеси формування рекреаційного господарства, виділення сфери послуг. Значною мірою фактори пов'язані з соціально-економічним розвитком території. Значно вищий розвиток країни або території сприяє формуванню багатогалузевого господарства, а високі соціальні стандарти життя сприяють значній рекреаційній мобільності населення, вищій культурі відпочинку, активного залучення територій для потреб рекреації населення.

Принципами виділення рекреаційно-туристичної системи є:

- територіальність;
- наявність природних ресурсів;
- наявність культурно-історичних та етнічних ресурсів;
- створена інфраструктура;
- базова соціально-економічна система

Рис. 1.2 Рекреаційно-туристична система та її складові

Джерело: побудовано авторкою за [16]

Багато дослідників поширюють цей термін як багатоаспектне явище. Наприклад, Л.Г. Лук'янова визначає туристично-рекреаційну систему як сукупність взаємодіючих структур, елементів і явищ, які направлені на забезпечення рекреаційних потреб суспільства. [26]

В той час як Ф.Ф. Мазур розглядає цей термін як систему відкритого типу, яка знаходиться у постійній взаємодії із зовнішнім середовищем. [9]

В.С. Преображенський формулює туристично-рекреаційні системи як сукупність територіальних мереж підприємств різноманітних субгалузей рекреаційного господарства. [14]

Вчений Б. Клейнер описує такі основні причини формування систем, як:

1) міжнародне поширення технологій і технологій економічного розвитку;

2) фінансово-економічна криза;

3) поява інновацій по відношенню до виробництва, наприклад, інновацій в постнеокласичній парадигмі, інформації в новому сучасному порядку);

4) успіхи в методі наукового пізнання, формування міждисциплінарних систем наукового знання;

5) успіх деяких базових моделей для деяких груп і старших з подібними інструкціями щодо фінансування наукових досліджень (додаткові, основні).

Сьогоднішні уявлення про ключові складові туристичної системи зазнали найбільш суттєвих змін, наприклад:

1) нові клієнти;

2) нові технології;

3) нові види виробництва;

4) нові системи управління;

5) новий рівень техніки

Отже, туристичні-рекреаційні системи складаються на основі об'єктів, які задовольняють потреби людей у туризмі та рекреації, тому їх розглядають як рекреаційні ресурси, одна частина яких безпосередньо споживається населенням під час неорганізованого відпочину, а інша – пов'язана зі спеціальними закладами та установами сфери обслуговування, що реалізують рекреаційну функцію(будинки відпочинку, санаторії, пансіонати тощо).

1.2 Типологія і класифікація туристсько-рекреаційних систем

Термін типологія відноситься до вивчення, дослідження, класифікації або аналізу речей або понять відповідно до різних типів або категорій. Типологію можна використовувати в усіх галузях і дисциплінах. Деякі приклади галузей, у яких використовується типологія, включають теологію, антропологію, археологію, лінгвістику, психологію, політику, освіту, медицину, сільське господарство та багато інших.

Класифікація – це процес виявлення та групування об'єктів чи ідей у заздалегідь визначені категорії. Класифікація є науково-методичним прийомом з упорядкування інформації за певною ознакою. Якщо таких ознак не одна, а декілька, тоді це називають типологією.

В. С. Преображенський (1966) і В. І. Мересте (1984) систематизували туристсько-рекреаційну систему за двома ознаками:

1) склад елементів системи, який може бути простим (однорідним) або складним (змішаним, неоднорідним):

- моносистеми, утворені якісно ідентичними елементами (система розселення, залізничні університети тощо);
- полісистеми, що складаються з різних якісних елементів (місто, господарський комплекс регіону тощо);

2) за системними елементами (типами будови). Ви можете використовувати систему для одного системного зв'язку (одна структура) або для кількох із наступних зв'язків (структури багато):

- моноструктурні системи, що поєднуються лише одним типом системоутворюючих відносин;
- поліструктурні системи, об'єднані відносинами двох або більше різних типів.

Відповідно виділяють таку систему:

- моноструктурні моносистеми;
- поліструктурні моносистеми;

- моноструктурні полісистеми;
- поліструктурні полісистеми.

За сукупністю елементів система поділяється на:

- прості системи, що складаються з одного елемента географічної території. Наприклад, річкова та льодовикова системи як частина гідросфери, або етно- і демографічні системи в структурі населення;

- складні системи, що включають до складу всієї сукупності однорідних елементів і процесів. Наприклад, природний ландшафт як частина біосфери, або система розселення як частина соціосфери;

- інтегровані системи, сукупність усіх елементів географічної системи - природних, соціально-економічних і духовних (наприклад, культурний ландшафт).

Системи також класифікуються за компонентами географічної системи:

- природні системи,
- соціальні системи (соціогеосистеми),
- економічні системи.

Поширені в сучасній географії та полісистемних системах:

- природно-економічні системи,
- природні та соціальні системи,
- соціально-економічні системи.

Типологія територіальних рекреаційних систем (TPC) спирається на типологію функцій рекреаційної діяльності. У відповідності до неї рекреаційні природні парки можна поділити на три основних функціональних типи:

- 1) оздоровчий;
- 2) спортивний;
- 3) пізнавальний

Оздоровчі і спортивні рекреаційні парки включають 4 підтипи в залежності від переважання певного циклу рекреаційних занять: прогулянкові; спортивні; мисливсько-рибальські; змішані парки, що характеризуються поєднанням двох-трьох груп занять.

Пізнавальний тип рекреаційних парків виконує функцію духовного розвитку людини. В залежності від джерела пізнання можна виділити два підтипи пізнавальних парків:

а) пізнавально-культурні, куди відносяться архітектурно-історичні, етнографічні та ін.;

б) пізнавально-природні, до яких відносяться не тільки місця з унікальними або екзотичними природними явищами і об'єктами, але й простори, що мають типові риси певних природних зон, поясів, ландшафтів;

в) змішані. Інформаційне «споживання» властиве разом з тим й іншим типам рекреаційних парків, наприклад, прогулянково-пейзажним.

До властивостей рекреаційних систем належать різноманітність, динамічність, комфортність, стійкість, ефективність, ієрархічність:

1. Різноманітність – властивість, яка відбиває можливість розподілу множин на підмножини, класифікації

2. Динамічність – властивість, яка відбиває зміни рекреаційних систем у часі

3. Комфортність – вказує на ступінь відповідності реальних рекреаційних систем (або рекреаційних систем, які ще тільки перебувають на стадії проектування) потребам відпочиваючих

4. Стійкість – відбиває здатність рекреаційної системи протистояти зовнішнім і внутрішнім впливам

5. Ефективність – відображає ступінь досягнення мети при фінансових затратах ресурсу

6. Ієрархічність – відбиває існуюче підпорядкування рекреаційних систем, появу нових якостей у систем як високих так і більш низьких рангів

В. С. Преображенський у 70-х роках виділив особливий клас систем, у яких потужна інфраструктура поєднується з природним середовищем, і назвав їх геотехнічними системами. Прикладами геотехнічних систем є меліоративні системи - зрошення або осушення, потужний кар'єр з відкритим видобутком,

гідроелектростанція з дамбою і водосховищем, морське родовище (видобуток нафти і газу на морському шельфі) тощо.

Інші системи класифікації включають наступне:

- 1) за походженням - природні, антропогенні та змішані;
- 2) за характером зв'язку з навколишнім середовищем - відкриті та закриті;
- 3) за ступенем організації - добре організовані, слабоорганізовані та самоорганізовані (синергетичні) тощо.

У наш час існує багато різних варіантів типології. Одну з них пропонує І.В.Смаль, який виділяє такі типи ТРС(див табл.1.1)

Таблиця 1.1.

Типи систем

Типи	Визначення
Рекреаційно-лікувальні	Їх функціонування спрямоване на запобігання й профілактику хронічних захворювань, реабілітацію після хвороби
Рекреаційно-оздоровчі	Призначені для зміцнення здоров'я людини й, таким чином, профілактики захворювань
Рекреаційно-спортивні	Мають за мету зміцнити здоров'я людини й реалізувати частину її соціальних запитів через організацію туристичних походів різної складності
Рекреаційно-пізнавальні	Спрямоване на духовний розвиток особистості(отримання нових знань і вражень, естетичної насолоди)
Рекреаційно-розважальні	Їх призначення полягає в тому, щоб допомогти отримати нові відчуття й дати можливість насолодитися ними.

Рекреаційно-сакральні	Функціонують заради задоволення духовної потреби людини в самоочищенні та пізнанні найвищих цінностей буття через відбування святих місць.
Рекреаційно-відновлювальні	Короткотривалий відпочинок в приміських зонах

Джерело: побудовано авторкою за [16]

Типологія ТРС за переважаючими функціями має велике значення, оскільки ТРС виступають передусім як утворення, що повинні відповідати окремим групам потреб населення. Тому вона особливо важлива для вивчення планування та проектування ТРС.

Типологію й типізацію територіальних рекреаційних систем започаткував В. С. Преображенський. Він виділив два типи ТРС: лікувально-курортні та рекреаційні райони, у т.ч. оздоровчоспортивні, екскурсійні (культурно-історичні й природні), мисливськориболовні. У наш час існують й інші варіанти типології. Функціональна типологія ТРС спирається на типологію функцій рекреаційної діяльності.

Виділяють чотири основних функціональних типи ТРС: лікувальний, оздоровчий, спортивний та пізнавальний.

Серед класифікаційних ознак можна відзначити відповідні види ТРС

- значення: ТРС регіонального, національного, міжнародного значення;
- час проведення рекреаційних занять: довготривалого, середнього та короткочасного відпочинку;
- тип розташування: урбанізовані торгові центри (курорти, міста, екскурсійні центри, дачні селища) та неурбанізовані торгові центри (природні парки, національні парки, заповідні території);
- віддаленість від споживачів: близько, далеко;

- функціональні типи (запропоновано І. Зоріним, В. Преображенським та Ю. Веденіним): лікувально-оздоровчий, спортивно-пізнавальний.

Отже, наведені підходи і побудовані на їх основі класифікації не вичерпують всієї багатоаспектності туристичних ресурсів, вони лише підкреслюють складність і неоднозначність поняття «туристично-рекреаційна система»

1.3. Методика дослідження туристсько-рекреаційних систем країни

У сучасних умовах наукове знання є основною формою пізнання навколишнього середовища. Воно відбувається не спонтанно, а цілеспрямовано і по суті має конкретне наукове дослідження.

Головне завдання наукового пізнання - виявлення об'єктивних закономірностей.

Методологія (від грец. *methodos* – спосіб, метод і *logos* – наука, знання) – це вчення про правила мислення при створенні науки, проведенні наукових досліджень. Під методологією науки переважно розуміється вчення про науковий метод пізнання або система наукових принципів, на основі яких базується дослідження і здійснюється вибір засобів, прийомів і методів пізнання. Існує й інший, більш вузький погляд на методологію науки, коли вона розглядається як теоретична основа деяких спеціальних, часткових прийомів і засобів наукового пізнання, наприклад, методологія управління, методологія ціноутворення тощо, але в цьому разі доцільніше говорити про методику пізнання і дій.

Проблема методу і методології наукового дослідження привертала увагу мислителів, вчених і філософів давно, починаючи з античної епохи. Однак ґрунтовний аналіз методів і засобів наукового пізнання активно здійснюється лиш останні півстоліття.

Метою методики дослідження є дослідження тих засобів, методів і прийомів наукового дослідження, завдяки яким суб'єкт наукового пізнання отримує нові знання про реальну дійсність.

У власних дослідженнях широко використовуються методи як власне географічних, так й інших наук. Серед них можна виокремити історичний, картографічний, порівняльно-географічний, монографічний, статистичний метод, методи інформаційних технологій і моделювання, експедиційних досліджень. Зростає популярність методів соціологічних і методикобіологічних досліджень

Історичний метод застосовується в усіх суспільних та природничих науках. Своєрідність його використання полягає у тісному поєднанні з аналізом і просторовими аспектами соціально-економічного розвитку, які зумовлюють безупинні зміни у географії господарства і населення, в характері використання природних і трудових ресурсів, в освоєнні та заселеності території.

Картографічний метод дає змогу створювати тематичні карти, наносячи на них безліч об'єктів, відображаючи їх взаєморозташування і взаємозв'язки. Цей метод використовують на всіх етапах дослідження – від збирання вихідних даних до розроблення нових наукових матеріалів.

Метод спостережень відіграє важливу роль у регіональній економічній і соціальній географії світу. Роль міжнародного туризму, поїздки зарубіжними країнами розширюють можливості безпосередніх особистих спостережень за особливостями господарського використання території, системами і типами розселення, умовами життя та культурою населення тощо.

Метод системного аналізу базується на принципі поетапності, передбачає визначення мети, завдань, формулювання наукової гіпотези, всебічне дослідження кожної з територіальних систем, особливостей розміщення і розвитку продуктивних сил, а також вивчення цілісності системи, її внутрішніх і зовнішніх зв'язків, погодження галузевих і територіальних проблем.

Статистичний метод ґрунтується на аналізі даних про господарство і населення регіонів та країн, сприяє з'ясуванню особливостей просторової взаємодії різних територіально-економічних систем. У цьому аспекті важливу роль відіграє статистика як ефективний інструмент досліджень економічного і соціального стану конкретної території.

Метод економічного районування сприяє виявленню взаємопов'язаних в соціально-економічному аспекті частин країни за певною спеціалізацією. Базуючись на вченні про економічні райони, потребує обробки різноманітної економічної та соціальної інформації.

Методи дистанційних спостережень широко використовуються в дослідженнях розміщення природних ресурсів, господарських систем і населення. Дають нову і докладну інформацію про концентрування господарського використання території, особливості концентрації господарства і населення на великих регіональних просторах, про межі міських агломерацій, стан довкілля тощо.

До методів дослідження науковці висувають певні вимоги: якість (загальнозрозумілість методу); націленість (спрямованість методу на досягнення певної мети); детермінованість (чітка послідовність застосування методу); результативність (здатність забезпечувати досягнення мети); надійність (спроможність забезпечувати бажаний результат); економність (здатність методу досягати результату за найменших затрат засобів і часу. Урахування таких рис у дослідженнях сприяє досягненню істинних наукових результатів. Загальновідомим є поділ методів наукового дослідження на три великі групи: філософські, загальнонаукові, конкретнонаукові.

Філософські методи – це використання в науковому дослідженні категорій, положень, принципів і законів певної філософської системи. Наприклад, застосування діалектики як теорії пізнання. Можна користуватися положеннями філософії позитивізму, неопозитивізму, постмодернізму тощо.

Загальнонаукові методи – це такі засоби й прийоми (чи їх сукупність), які з тими чи іншими модифікаціями використовуються в усіх чи майже всіх науках. Загальнонаукові методи використовуються з урахуванням особливостей конкретних об'єктів дослідження. Наприклад, метод моделювання чи такі логічні засоби, як аналіз і синтез, індукція й дедукція.

Конкретнонаукові методи використовують в окремих науках чи в генетично пов'язаних або об'єднаних схожістю об'єктів дослідження.

З урахуванням природних, соціальних та історико-культурних складових визначення рекреаційних та туристичних ресурсів, орієнтацію на споживання і задоволення потреб людей(туристів) часто розглядається як одне – близьке за значенням і об'єднують в туристсько-рекреаційні ресурси.

О.О.Бейдик під рекреаційно-туристичними ресурсами розуміє як об'єкти та явища природного, природно-антропогенного, соціально-економічного походження, що використовуються для туризму, лікування, оздоровлення та впливають на територіальну організацію рекреаційної діяльності, формування рекреаційних районів(центрів), їх спеціалізацію та економічну ефективність. У структурі рекреаційно-туристських ресурсів виділяють 2 основні складові:природну та соціально-економічну. [3]

В.І.Стафійчук визначає туристсько-рекреаційні ресурси компонентами географічного довкілля, об'єкти антропогенної діяльності, які завдяки таким властивостям, як унікальність, історична або художня цінність, оригінальність, естетична привабливість і лікувально-оздоровча значущість, можуть бути використані для організації різноманітних видів рекреаційних занять [17]

За думкою О.О.Любіцевої, практично всі умови та ресурси певної території за певних обставин можуть бути залученими у туристичну діяльність [7]

Існує декілька підходів до оцінки туристсько-рекреаційних ресурсів території (див рис.1.3.)

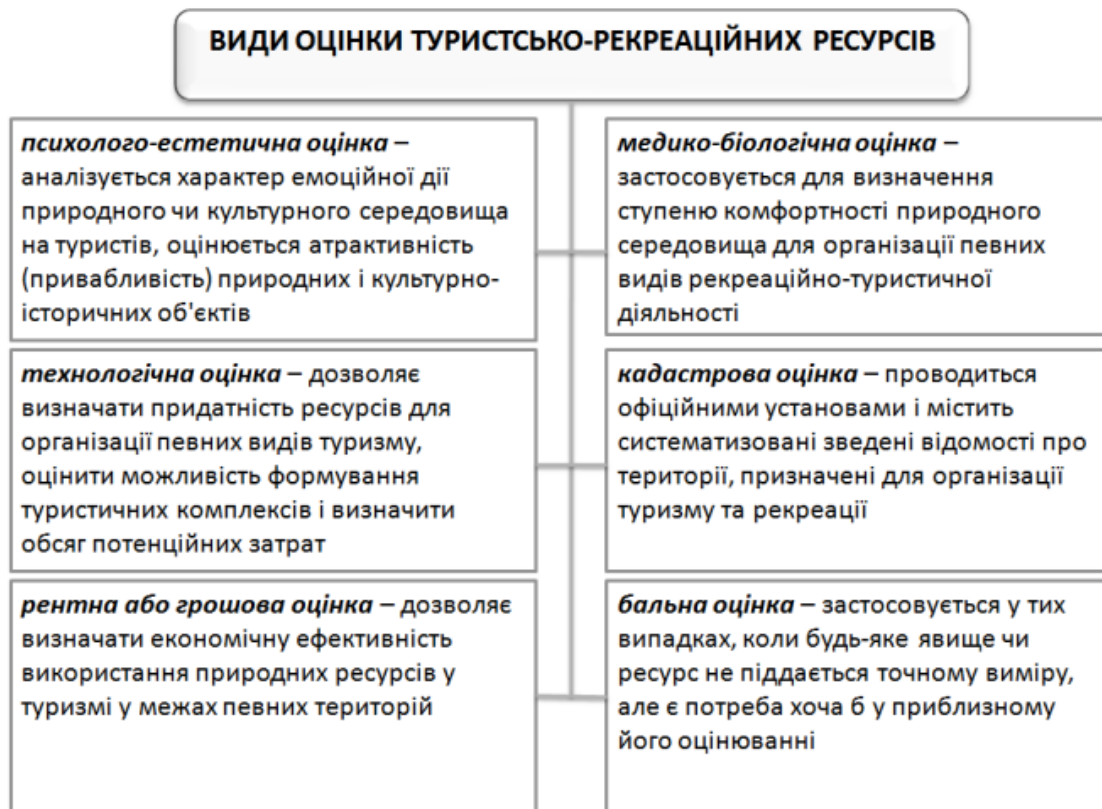

Рис.1.3. Види оцінки туристсько-рекреаційних ресурсів

Джерело: [4]

Фактично транспортна доступність є найважливішим критерієм оцінки туристично-рекреаційного потенціалу території. Матеріально-технічна база складається з багатьох елементів. Це житлова сфера(готелі, мотелі, табори), сектор громадського харчування(кафе, ресторани, закусочні), транспортний сектор туристичної організації подорожей(агенства, організатори екскурсій), сектор розваг, інформаційний сектор, додаткові послуги та сервісна система.

Всі ці компоненти тісно пов'язані між собою, за відсутності хоча б одного з них робить неможливим розвиток туризму в регіоні в цілому.

Також найбільш важливими кількісними та якісними характеристиками туристичних ресурсів можна вважати (рис.1.4.):

Активация Windows

Рис.1.4. Характеристика туристсько-рекреаційних ресурсів

Джерело: [5]

Власне різноманітність туристсько-рекреаційних ресурсів потребує їх виділення в окремі групи. Єдиної загальновизначеної класифікації туристсько-рекреаційних ресурсів не існує.

Різні класифікації були запропоновані різними авторами в різний час, можна розділити на два основних різновиди в залежності під яким кутом розглядають туристсько-рекреаційні ресурси:

1) класифікації, в основі яких покладені уявлення про походження туристсько-рекреаційних ресурсів;

2) класифікації, в яких туристсько-рекреаційні ресурси поділяються за особливостями її використання залежно від видів рекреаційної діяльності.

Отже, для туризму доцільно поєднувати різні методи дослідження з урахуванням конкретних можливостей кожного. Під оцінюванням

рекреаційних ресурсів розуміють процедуру визначення якостей певного рекреаційного об'єкта відповідно до способу його використання для задоволення потреб суспільства, галузі, закладу або рекреанта.

РОЗДІЛ 2. ДІАГНОСТИКА ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ КІПРУ

2.1 Природно-рекреаційні ресурси країни

Природно-рекреаційні ресурси - це природні геосистеми, тіла і явища природи, які мають специфічні властивості і можуть бути використані для організації відпочинку та оздоровлення певного контингенту людей в певний час або сезон за допомогою існуючих технологій і наявних матеріальних можливостей.

Кіпр, третій за розміром острів Середземного моря (рис. 2.1.), розташований у північно-східній частині Середземного моря.

Рис.2.1. Карта Кіпру з основними міськими центрами

Джерело: [22]

Нікосія була столицею Кіпру з 11 століття до нашої ери. Розташована приблизно в центрі острова і є резиденцією уряду, а також є головним бізнес-центром.

Лімасол, що простягається вздовж півдня узбережжя, є другим за величиною містом і головним торговельним портом.

Зараз Ларнака, торговий центр і резиденція європейських консульств з 18 століття, другий торговий порт острова, а також важливий туристичний курорт.

Пафос на південному заході є туристичним курортом, що швидко розвивається, з привабливим рибальством.

Аммохостос (Фамагуста), центр туристичної індустрії до 1974 року тепер місто-привид.

На Кіпрі геологічні процеси зіграли важливу роль у розвитку природного середовища. Острів виник у результаті низки унікальних та складних геологічних подій. Асортимент переважно складається з основних і ультраосновних плутонічних порід (габро, діабаз, перидотити, дуніти і серпентинізовані гарцбургіти). Pentadaktylos (хребет Кіренеї) піднімається до близько 1000 м і складається з послідовності переважно алохтонних осадових утворень.

Третім великим геологічним рельєфом є Мамонійний комплекс у горбистій південно-західній частині острова (рис.2.2.). Рівнина Месаорія, яка з'єднує їх гірські хребти перетинають річки Педіайос і Серрахіс і в основному утворені алювіально-колювіальними ґрунтами, а також фангломератами, біокалькаренітами, пісковиками та піщаними мергелями з гіпсовими форпостами.

Геоморфологічні ознаки створили різноманітну топографію, яка зараз характеризується різноманітністю мікроклімату, а отже і середовищем проживання.

Берегова лінія Кіпру коливається від крутої недоступної скелі та обірвані скелясті береги з морськими печерами до пологих схилів піщані пляжі.

Прибережна типологія включає тверді породи (наприклад, Акамас, Каво Греко) і піщаний гравій (наприклад, Ammochostos, Lemesos).

Річки з багаторічною течією - відсутні; лише частини деяких річок в районах Троодос мають багаторічну течію, наприклад Ксерос, Діаріzos і Карготіс. Джерела також здебільшого розташовані на Троодосі, і хоча вони недостатньо великі, щоб суттєво впливати на річковий потік, вони використовуються для постачання питної води в багато сіл районів Лімасол і Нікосія

Рис.2.2. Формування мамонію на південному заході Кіпру

Джерело: [22]

На Кіпрі збереглися залишки поселень кам'яного віку, грецькі гімназії і храми, римські вілли і театри, візантійські храми і монастирі з бесцінними мозаїками, замки хрестоносців і венеціанські фортеці, готичні собори і

турецькі мечеті. Все це характеризує острів сьогодні, який поєднує в собі красу і спокій стародавньої культури і сучасності.

Ларнака - невелике місто, але воно заслужено користується популярністю у туристів всього світу. Східна частина міста відома своїм туристичним центром, з комфортабельними готелями і прекрасними піщаними пляжами. Пляжі, що простягнулися вздовж усього півострова до іншого курортного містечка - Протараса, вважаються кращими на Кіпрі. Тут можна не тільки купатися, але також можна займатися всіма видами водного спорту - від серфінгу до парусного і підводного. Півострів закінчується мисом Греко, що зберіг незайманість первозданних пейзажів.

Монастир Ставровуні – найдавніший монастир на всьому острові. Монастир Ставровуні прикрашений безліччю фресок, більшість яких зображує життя Святої Олени. Сьогодні ченці, що живуть у Ставровуні, продовжують Візантійську традицію іконопису, створюючи дивовижні за своєю красою ікони.

Природня пам'ятка Ларнаки. Солоне озеро, яке розташоване в 5 кілометрах від міста. За легендою в солоне озеро був перетворений один з мешканців Ларнаки, який відмовився дати Лазарю виноградне гроно. Особливу відвідуваність має в зимой час, коли на озері збираються зграї рожевих фламінго.

Неподалеку розташований курорт Айя-Напа, де знаходяться великий Аквапарк, найцікавіший Місяць-парк і Дельфінарій. Любиме місце для прогулянок місцевих жителів і туристів - це Пальмова набережна з чудовим виглядом на акваторій з білосніжними яхтами. Вдовж всієї набережної розташовані кафе, бари, таверни, ресторани, в яких так затишно сидіти з освіжаючим напоєм в руках і спостерігати за морським пейзажем.

Венеціанський монастир-визитна картка Айя-Напи, побудований в XVI столітті. Після реконструкції в середині XX століття будівля стала центром культурного життя.

Поруч з центром міста біля мису Греко знаходиться одне природне диво, морські печери в прибережних скелях.

Айя-Напа - рай для любителів засмаги і затишних плавців. Молодь приїжджає сюди на морські та нічні розваги і для дітей немає більшої радості, ніж прогулянка в аква- та луна-парку. З настанням темряви життя в центрі Айя-напи починає бити ключем. Всю ніч безперервно можна танцювати в дискотеці (благо їх тут незліченну кількість), співати в барі з караоке або просто стати частиною багатоликої натовпу молоді, яка збирається на головній площі міста.

Лімасол. У цей час - найбільший економічний, торговий і туристичний центр. Тут проводяться фестивалі, карнавали. Самі великі Карнавали і Фестивалі Вина, Весняний карнавал проходить в кінці лютого. Вже стало традицією брати участь в ньому всім школам і коледжам міста.

Лімасол є ідеальним місцем для любителів нічного життя. Багатий вибір барів, ресторанів, дискотек і нічних клубів залучає сюди тих, хто готів веселитися до самого ранку.

Камені Афродити – найпопулярніше місце на Кіпрі. За легендою, саме тут, в бухті між скелями народилася Афродита. Зараз ця дивовижно красива пам'ятка між Пафосом і Лімасолом.

Сучасний Пафос як не можна краще підходить для відпочинку тим, хто хоче познайомитися з античним періодом історії Кіпру і провести час в милому, спокійному, курортному містечку з обладнаними пляжами і багатим вибором готелів на будь-який смак. Пафос - дивне мальовниче місце, де поряд піщані пляжі зі скелястим побережжям, соснові і кедрові гаї, бананові плантації, виноградники.

Замок Саранта Колонес(сорока колон) розташований на північ від міської гавані. Сама пам'ятка – це розвалини старого форту.

Курортне селище Піссурі розкинулося між великими курортами Пафос та Лімасол, з кожним роком набуває все більшої популярності. В будь яку пору року чудові краєвиди цього місця притягують любителів спокійного,

розміреного відпочинку в сучасному готелі, цінителів спокійно провести час на узбережжі та погуляти в горах.

2.2 Аналіз розвитку туристичної сфери Кіпру

Кіпр займає позицію одного з провідних туристичних напрямів у світі.

Розвиток туристичної сфери Кіпру зумовлюється, з одного боку, наявністю туристичних ресурсів, таких як піщані пляжі, чудові міста, культура, а з іншого- добре розвинена інфраструктура, економіка, політична стабільність, вигідне географічне розташування. Туристична галузь представлена такими видами туризму, як культуро пізнавальний, екскурсійний, лікувально-оздоровчий, розважальний, спортивний (гірколижний), діловий.

Туризм відіграє важливу роль в економіці країни, та пропонує широкий вибір відпочинку і житла, починаючи від сучасних, великих і розкішних закладів до гостьових будинків і готелів без зірок. Сучасна інфраструктура розміщення туристів на Кіпрі визнана як одна з сильних сторін туристичної сфери. У індустрію туризму та гостинності були залучені значні інвестиції: розкішні пристані для яхт у всіх прибережних містах, поля для гольфу, розважальні та тематичні парки, елітні курорти розбудовуються по всьому острову.

Як маркер успіху, рішення гонконгської компанії Melco International Resorts and Entertainment вибрали Кіпр для розширення назви свого бренду за межами Азії вперше, інвестуючи понад 600 мільйонів євро в найбільший інтегрований курорт Європи, місто Dreams Meditteranean, який, як очікується, залучатиме додатково 300 000 туристів щороку.

Кіпр має багато різноманітних готелів: від фешенебельних міжнародних до невеликих готельних апартаментів з самообслуговуванням. Існують і готелі для молоді та кемпінги з усіма необхідними зручностями.

Існуюча готельна інфраструктура також залучила іноземний капітал у придбання, розширення та реконструкцію, збільшуючи загальну місткість ліжок, щоб ефективно реагувати на зростаючий попит.

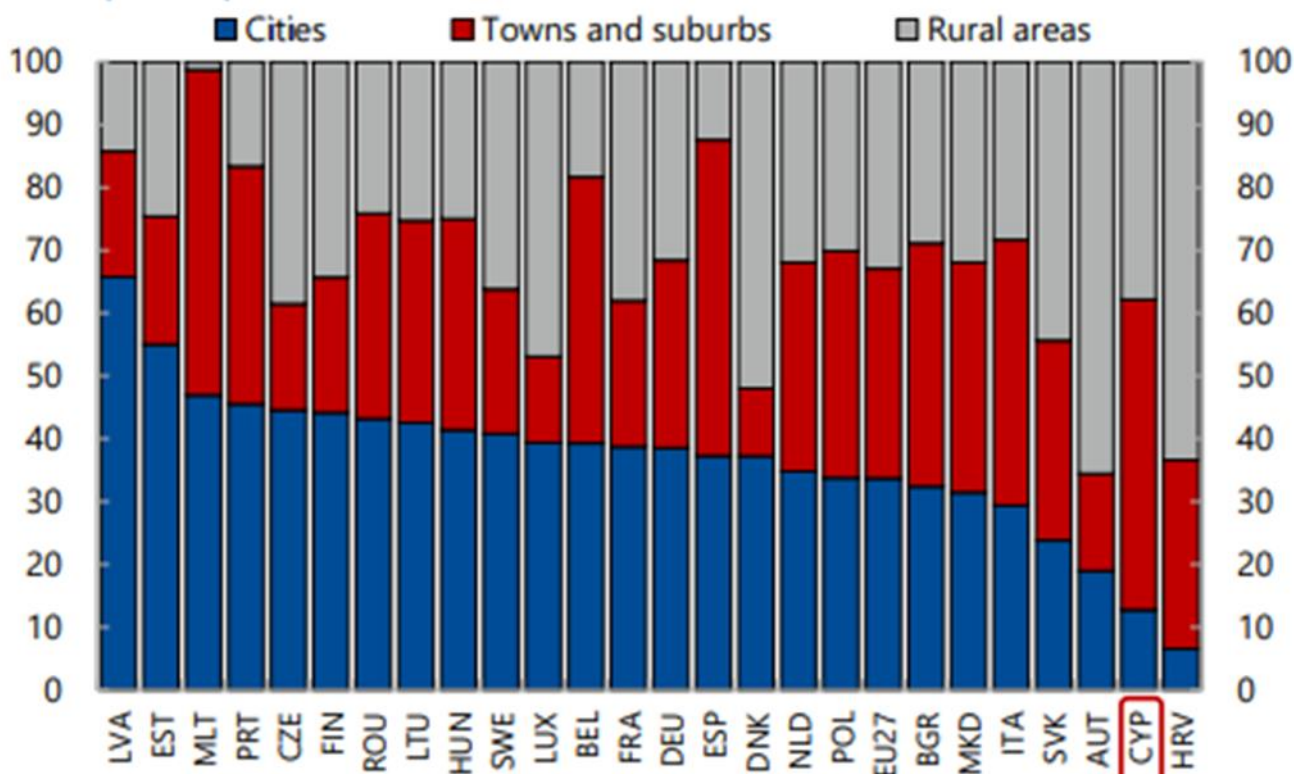

Рис.2.3 Ночівля за ступенем урбанізації

Джерело: [28]

За рівнем туристичної інфраструктури Кіпр по відношенню до туристичної індустрії займає високе місце. Найбільший вплив туристів відображається в літній сезон. У той час як більшість східних курортів, таких як Протарас та Ая-Напа, приваблює більшість туристів з острова протягом березня-листопада, захід острова залишається відкритим для туризму з просуванням культури кіпрської історії та спеціалізованих видів спорту, таких як гольф та скелелазіння, мають ширше поширення.

Сектор туризму на Кіпрі сильно залежить від іноземного/в'їзного туризму, що ставить Кіпр у менш сприятливе положення щодо перспектив найближчого відновлення.

Найбільша кількість іноземних туристів прибула на Кіпр з:(рис.2.4)

Великої Британії

Росії,

Польщі

України

Греції –

Німеччини

Крім того, велика кількість туристів прибуває із сусідніх Лівану та Греції, з якими країна підтримує традиційні культурні та політичні відносини.

Основними причинами візитів до країни стали:

- свята (86,6%),
- відвідування друзів та родичів (9,3%),
- ділові поїздки (4,1%).

Кіпр продовжує розвиватися як міжнародний центр із проведення ділових зустрічей, конгресів, виставок, симпозіумів. Велика кількість готелів має конференційні зали, повністю обладнані необхідною технікою. У Нікосії розташований один із найсучасніших Міжнародний Конференційний Центр, який розрахований на прийом 1000 гостей.

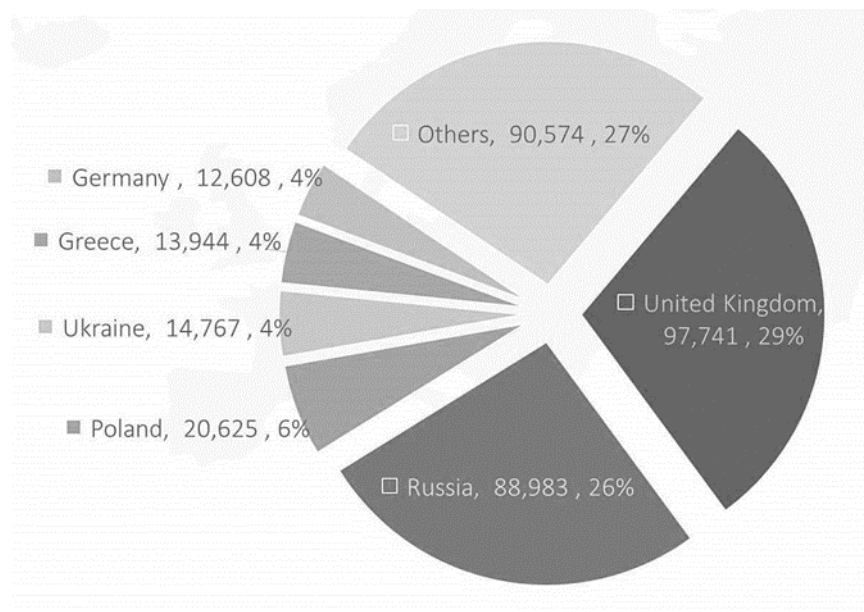

Рис2.4. Дані про прибуття

Джерело: [31]

Більшість туристів, які прибувають з інших країн Європи. Понад 80% відвідувачів приїжджають з Північної, Західної та Східної Європи, причому британські туристи залишаються найчисельнішими. Цьому сприяють декілька факторів, зокрема поширена англійська мова, а також історія британського колоніалізму та наявність британських військових баз в Акротірі та Декелія.

Рейтинг найпопулярніших готелей Кіпру:

- 1)Veronica Hotel
- 2)Atlantica Miramare Beach
- 3)Adams Beach Hotel
- 4)TUI FUN & SUN Panthea Waterpark
- 5)Polycarpia
- 6)Akti Beach Village Resort
- 7)Konnos Bay Hotel Apartments
- 8)Evabelle Napa Apartments
- 9)Princessa Vera
- 10)Nicholas Color Hotel

11)Tsokkos Holiday Apartments

12)Nissi Beach

13)Margadina

14)Cynthiana Beach

15)Tsanotel

У 2019 році кількість іноземних туристів досягла приблизно 5 разів більше, ніж прибуття внутрішніх, а сальдо туристичних витрат (в'їзний мінус витрати на виїзний туризм) становив близько 8 відсотків ВВП у 2019 році, що вище, ніж у більшості інших європейських країн.

Європейська туристична комісія (2021) підрахувала, що європейські міжнародні поїздки скоротилися на 69 відсотків у 2020 році в порівнянні з 35-відсотковим зниженням внутрішніх подорожей. Висока залежність кіпрського туризму від міжнародних прибуттів свідчить про повільнішу найближчу перспективу відновлення, оскільки обмеження на міжнародні подорожі будуть пом'якшуватися повільнішими темпами, ніж внутрішній туризм, а менша частка внутрішнього туризму також відображає його відносно незначний внесок від його відновлення в компенсацію зниження міжнародного прибуття.

Крім того, повна залежність від авіаперевезень також робить його дуже сприйнятливим до обмежень на подорожі.

Туристичний ринок є одним з найбільших секторів економіки на Кіпрі, і за останні п'ять років він пережив значне зростання, побивши рекорди як по прибуттю, так і по доходах, постійно зростаючи в зимові місяці (листопад-квітень) зі 100% збільшенням туристичних прибутків з 2014 року до 2019 року.

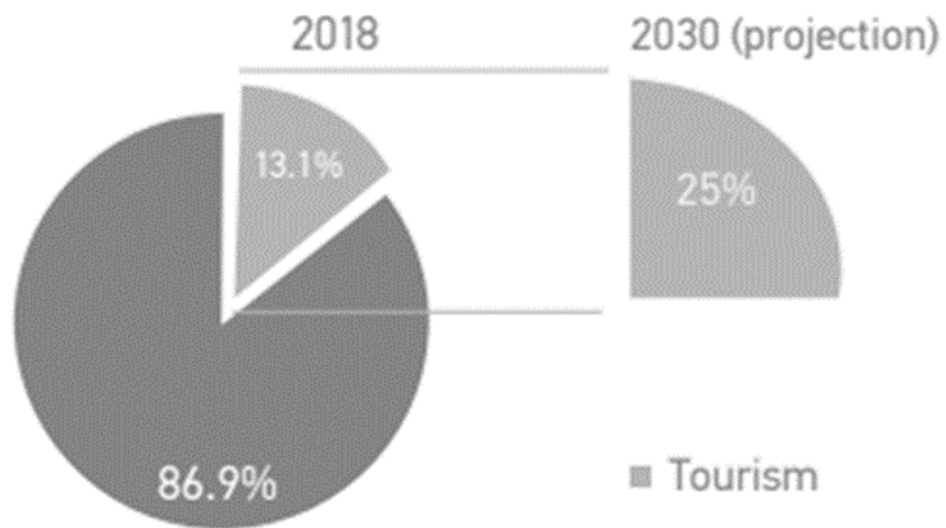

Рис.2.5 Внесок туризму у ВВП

Джерело: [31]

Рейтинг екскурсій по Кіпру:

- 1) Лімасол: за лаштунками туристичного міста
- 2) По гірських селищах Кіпру (з будь-якого міста острова)
- 3) Прогулянка на яхті у Лімасолі
- 4) Весь Кіпр за 1 день
- 5) Кіпр: за 1 день
- 6) Пафос - кохання з першого погляду
- 7) З Пафосу – у гірський заповідник Троодос!
- 8) Золоте кільце
- 9) Скарби мису Каво Греко
- 10) Слідами Афродіти – екскурсія з будь-якого міста Кіпру

У 2019 році було зафіксовано найбільшу кількість туристів, досягнувши піку в 4 мільйони туристів з 2,4 мільйона в 2014 році, що становить 13,1% номінального ВВП. У 2019 році доходи зросли до 2,68 мільярда євро, тоді як країна має найбільше зростання наземної та портової інфраструктури у

світовому індексу подорожей і туризму, опублікованому Всесвітнім економічним форумом. За останніми оцінками, до 2030 року цей сектор може внести близько 25% в економіку країни.

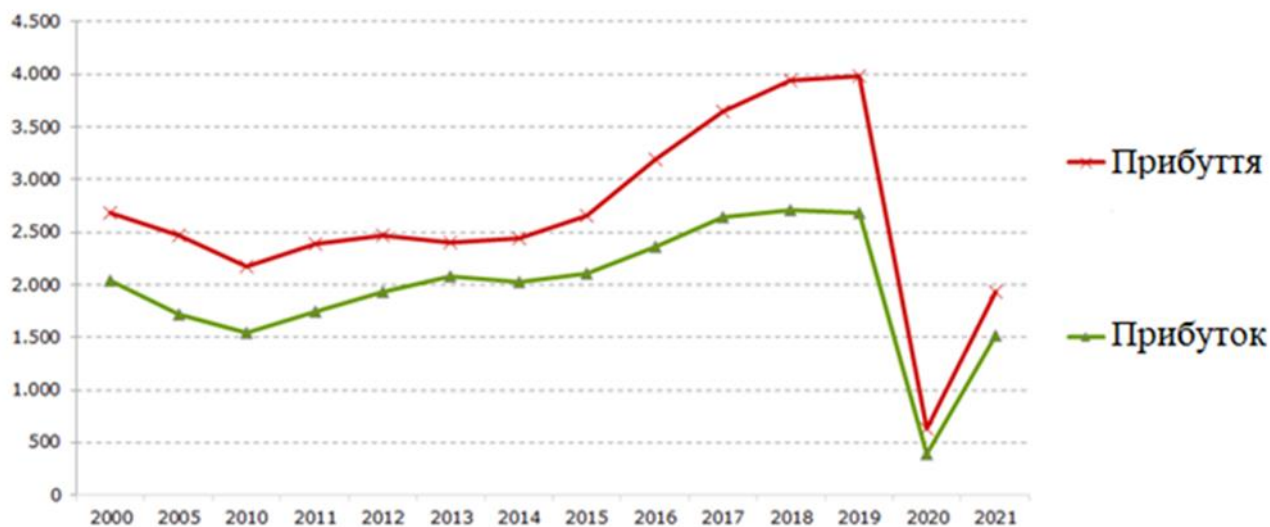

Рис. 2.6. Туристичні прибуття та прибуток

Джерело: [28]

Політика кіпрського керівництва спрямована на перетворення країни на торговельно-фінансовий та туристичний центр Східного Середземномор'я. Одним із найважливіших елементів економічної політики є залучення на Кіпр іноземних капіталовкладень. Для кіпрської економіки (не враховується окупована територія острова) характерна велика питома вага сфери послуг та туризму (76% ВВП).

Сфера обслуговування, або послуг – сектор, темпи розвитку якого є найшвидшими. В даний час дана сфера включає туризм, транспорт і зв'язок, торгівлю, банківське обслуговування, страхування, аудит бухгалтерський облік, операції з нерухомістю, постачання продуктів, державну адміністрацію, бізнес-послуги та правове обслуговування. Постійно підвищується роль Кіпру

як регіонального центру послуг, а за наявного величезного інформаційного потоку реалії сучасного способу життя і намічені плани сприяють сьогодні перетворенню острова також і на міжнародний інформаційний центр.

Отже, Кіпр є одним з найбільш розвинених туристичних країн. В країні створені сприятливі передумови для розвитку різних видів туризму. Кіпр приділяє значну увагу розвитку туристичної інфраструктури. Туризм є важливим джерелом надходжень доходів від туристичної галузі

2.3 Особливості нормативно-правового регулювання туристичної сфери Кіпру

Нормативно-правове регулювання туристичної сфери – це сукупність систем і методів, які передбачають застосування державного контролю діяльності економічних інститутів та кон'юнктури ринку для забезпечення нормального функціонування ринку, реалізації державних пріоритетів та вироблення єдиної концепції розвитку туризму.

С.А. Наумова вважає, що системи та методи державного регулювання туризму можна розділити на три частини: регулювання туристичних потреб, регулювання туристичного пропозиції та регулювання загального характеру.

У першому випадку основна спрямованість туристичної привабливості, у другому – продаж туристичних послуг, у третьому – держава впливає на загальні умови розвитку туристичної галузі. Держава проголошує туризм одним з пріоритетних напрямів розвитку економіки та культури і створює умови для туристичної діяльності.

До способів державного регулювання туристичних пропозицій належать:

- 1) дослідження, планування та регулювання туризму;
- 2) управління землекористуванням;

- 3) податок на туристичний бізнес;
- 4) митні регулювання;
- 5) створення кращих умов для інвестування в туризм

Система нормативно-правового регулювання у сфері туризму ґрунтується на дотриманні кількох принципів:

- створення національного продукту на міжнародному ринку, здатного максимально задовольнити туристичні потреби населення країни, забезпечуючи на цій основі інтеграцію регіонального розвитку;
- ефективне використання природних ресурсів та об'єктів культурної спадщини та їх збереження, а також відновлення, охорона та збереження, зменшуючи негативний вплив туризму на навколишнє середовище;
- підвищення якості інформаційно-комунікаційних каналів, створення позитивного іміджу Кіпру як туристичної держави, посилення просування вітчизняного туристичного продукту та міжнародного ринку туристичних послуг;
- удосконалення організаційної структури, реалізація державної туристичної політики шляхом координації діяльності центральних та місцевих організацій та бізнес-організацій;
- розвиток транспортних послуг для туристичної галузі;

Міністерство енергетики, комерції, промисловості та туризму (МЕСІТ) є центральним державним органом, відповідальним за туризм на найвищому рівні, і його місія полягає в розвитку економіки Кіпру через постійну підтримку різних сфер, серед яких і туристична. Місія досягається шляхом формулювання відповідної правової та адміністративної бази та прийняття політики та цілей, які створюють належне бізнес-середовище для кіпрського бізнесу в їх спробах скористатися можливостями, що виникають на ринку. Адміністративними та політичними питаннями туризму займається Міністерство, яке має секретаріат спеціально для цих питань.

Виконавчим органом з питань розвитку туризму на Кіпрі є Кіпрська туристична організація (СТО), яка має напівдержавний статус. СТО було створено та діє відповідно до положень Закону про туристичну організацію Кіпру 1969-2005 та відповідних Положень про структуру та умови найму, управління та фінансів. СТО керується Радою директорів із дев'яти членів, безпосередньо призначається Радою Міністрів. Міністр МЕСІТ, відповідно до Закону щодо міністерського моніторингу, головує або контролює засідання Ради директорів через свого представника, який є державним службовцем.

Місія Організації полягає в організації та популяризації туризму в Республіці Кіпр, використовуючи всі наявні можливості та ресурси. Він структурований в офісі генерального директора та чотирьох департаментах з такими обов'язками:

Відділ стратегії: опитування, дослідження та дослідження, планування та координація туристичного розвитку, підтримка спортивних, мистецьких та культурних заходів, планування та виконання проєктів туристичної інфраструктури та особливо цікавих/тематичних туристичних продуктів, агротуризм, туристична політика ЄС та інші справи, розробка туристичної програми та управління проєктами, що фінансуються, особливо зі структурних фондів ЄС, координація туристичних питань як частина політики ЄС, наприклад Лісабонської стратегії.

Департамент маркетингу: реалізація інтегрованої комунікаційної стратегії, реклама, маркетингова діяльність вище і нижче лінії, включаючи рекламні кампанії, зв'язки з громадськістю, гостинність, публікації, міжнародні туристичні угоди, школу туристичних гідів, міжнародну організацію, організацію та нагляд за туристичною діяльністю. інформаційні офіси, виробництво фільмів та інших засобів реклами, організація семінарів і конференцій, участь у туристичних виставках.

Департамент забезпечення якості: підготовка та впровадження законодавства щодо готелів та інших туристичних закладів, ресторанів і рекреаційних центрів, туристичних агентств і туристичних гідів,

інспектування туристичних підприємств, ліцензування діяльності туристичних підприємств, розгляд заяв будівництво нових готельних комплексів, ресторанів та баз відпочинку. Департамент адміністрування, рахунків/фінансових послуг та реєстру, який виконує допоміжну та горизонтальну роль у вирішенні питань загального управління, колективних договорів, процедури закупівель, бюджетування тощо.

СТО, окрім головного офісу, який знаходиться в Нікосії, має в цілому п'ятнадцять офісів за кордоном, а також місцеві та регіональні офіси та пристань для яхт Ларнаки.

Шість інспекторських офісів, які охоплюють шість основних регіонів Кіпру, контролюють стандарти та послуги, що пропонуються готельними закладами та закладами громадського харчування, і працюють під відповідальність Департаменту якості та забезпечення.

До складу відділу маркетингу входять:

- П'ятнадцять зарубіжних регіональних офісів, які рекламують Кіпр як туристичне місце за допомогою маркетингової діяльності та
- Тринадцять місцевих бюро туристичної інформації.

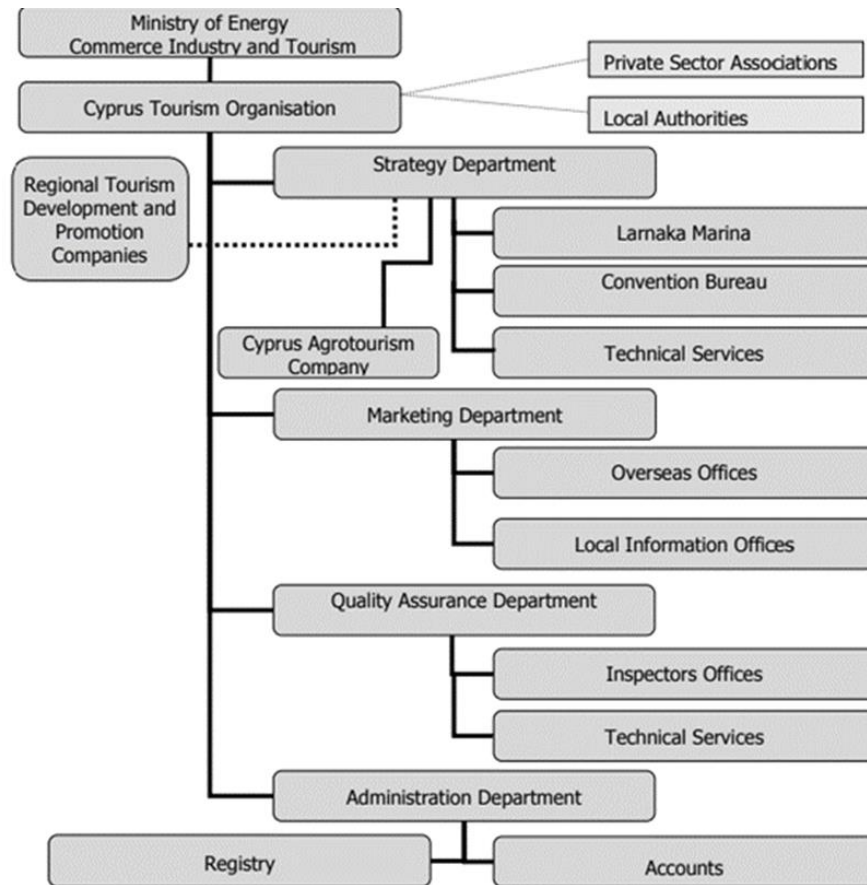

Рис.2.7. Організаційна схема, що відображає вищеописані адміністративно-територіальні організація

Джерело: [29]

Приватний туристичний сектор в основному організований через асоціації, які висловлюють свої погляди та вимоги та є контактними для національних органів влади. Обмін ідеями та думками з різних питань, які стосуються національного туризму, здійснюється через регулярні та спеціальні зустрічі між технічним директором та цими асоціаціями/агентствами, деякі з яких: Асоціація готельєрів Кіпру, Асоціація туристичних підприємств Кіпру, менеджери готелів асоціація, асоціація туристичних гідів, власники ресторанів, агротуристична компанія, рада з підтримки медичних послуг Кіпру, туристична асоціація та конференція за особливими інтересами, асоціація стимулів, асоціація зустрічей. Такий же

підхід дотримується і для діалогу з профспілками, місцевою владою, НУО тощо.

Крім того, СТО бере на себе ініціативу та організовує зустрічі з громадськістю як зі стратегічних питань, так і з таких питань, як зміни в законодавчій базі, що стосуються туристичного бізнесу, розробка нових продуктів, схеми стимулювання для туристичної індустрії тощо.

За ініціативою СТО зацікавлені сторони, такі як місцева влада, готельєри, ресторатори, регіональні торгові палати та інші, з кожного з регіонів Лефкосії, Лемесос, Ларнака, Пафос, Аммохостос і гірські курорти, сформували регіональний розвиток туризму. і рекламні компанії (RTDPC), які є неприбутковими організаціями. Ці компанії відповідають за розробку, просування та впровадження та моніторинг регіональних туристичних стратегій згідно з напрямками Національної туристичної стратегії. Їх адміністративно та фінансово підтримує технічний директор.

Туризм на Кіпрі перетворився на одну з найважливіших соціально-економічних видів діяльності та безперечно найважливішу галузь для економіки країни. Правова база, яка регулює діяльність туристичних закладів і послуг, спрямована на збереження цінності та якості цих послуг. Усі відповідні закони та нормативні акти були зібрані, щоб забезпечити легкий доступ до правової інформації всім, хто залучений або зацікавлений у туристичній галузі.

Законодавство СТО, яке регулює готельні та туристичні заклади розміщення, заклади громадського харчування, туристичні агенції тощо, включає:

- Закони про готелі та туристичні заклади 1969–2000 років,
- Положення про готелі та туристичні заклади (Загальні) 1985–2002, туристичні та туристичні офіси та туристичні
- Закони про путівники 1995-2004,
- Положення про туристичні професії та асоціації 1980 та 1992,
- Закони про заклади громадського харчування та розваг 1985-2000.

Підготовлено нову законодавчу базу для раціоналізації класифікації закладів громадського харчування та розробляється законопроект. Аналогічна робота була проведена і для готельних закладів, для яких проект закону знаходиться на розгляді в Генеральній прокуратурі.

Крім того, набір якісних критеріїв, що стосуються сфери розміщення, був затверджений Радою директорів СТО та впроваджується з 2008 року.

Отже, нормативно-правове регулювання туристичною сферою добре розвинута. І дотримуються суворих законодавчих обмежень.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНО - РЕКРЕАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ КІПРУ

3.1 Проблемні аспекти розвитку туристично-рекреаційної системи

Острови вже давно є популярними туристичними напрямками, їх фізичні та кліматичні характеристики поєднуються з менш відчутними елементами, щоб створити особливу привабливість для туристів. У результаті багато островів звернулися до туризму як засобу соціального та економічного розвитку, при цьому туризм часто стає домінуючим сектором економіки. Проте така залежність від туризму виявилася проблематичною для багатьох острівних напрямків. Кіпр не є винятком. З 1960-х років, незважаючи на внутрішні політичні негаразди, острів став популярним середземноморським місцем для літнього сонця. У той же час туризм створив основу для швидкого та успішного економічного зростання, але острів також стає все більш залежним від туризму та невеликої кількості основних ринків і туроператорів.

Важливу роль в економічному розвитку Кіпру відіграє туристична діяльність. Однак інтенсивна туристична активність, зосереджена в прибережних зонах, переповненість і надмірний туризм протягом літнього сезону, а потім низький рівень активності в низький сезон, створює величезні економічні, соціальні, культурні, політичні та екологічні проблеми.

Відсутність ресурсів і потенціалу для здійснення значних інвестиційних проектів та впровадження змін у напрямку більш стійкої туристичної індустрії змушує невеликі острівні держави, як Кіпр, відставати від інших країн ЄС.

Деякі з основних проблем, є економічні (боротьба із сезонністю та витоком економічних вигод, балансування туристичної діяльності протягом року), соціальні (підтримка місцевості, культури, звичаїв і традицій), і екологічні (морське, природне середовище).

Хоча Кіпр є відносно невеликою країною, він характеризується складною структурою зацікавлених сторін(туристи, туристичні підприємства), які сприяють розвитку сталого туризму.

У роботі туристичної галузі можна виділити такі проблеми, що перешкоджають її розвитку. Це включає:

- відсутність інформаційно-рекламної підтримки бізнесу та туристичних агенцій за кордоном;
- відсутність перетину кордону та погане оформлення віз для туристів;
- податкове законодавство, яке не заохочує інвестиції у розвиток туризму та заповідники;
- інтеграція туристичних відділень та лікарень;
- недоліки в системі регіонального управління;
- проблема іміджевої економіки;
- необхідність делегування частини своїх повноважень органам місцевого самоврядування.

Більшість турфірм пропонують тури одного типу, відрізняючись лише об'єктами показу. Важко знайти заняття для всієї родини або альтернативні можливості для дозвілля в разі зміни погодних умов та інших обставин.

Проблеми транспортної інфраструктури, а саме: якість наданих транспортних послуг не відповідає потреби туристів, невідповідність дорожньої мережі потребам руху, як за пропускну здатністю, так і за технічним станом; високі тарифи транспортних компаній; відсутність висококваліфікованих спеціалістів у всіх галузях транспортної системи тощо. Крім того, серед проблем інформаційно-комунікаційної інфраструктури туризму можна виділити такі:

- відсталість техніко-технологічного оснащення та відсутність необхідної кількості сучасних телекомунікаційних технологій та засобів інформатизації;
- недостатні інвестиції в галузь, що гальмує розвиток інформаційно-комунікаційної інфраструктури;

- відсутність системи популяризації використання інформаційних технологій серед підприємств туристичної галузі, що зумовлює недостатнє інформаційне забезпечення туристичної діяльності; відсутність Інтернет-сайтів для більшості суб'єктів туристичної діяльності

Для поліпшення розваг та туризму необхідна інформація про навколишнє середовище, що включає населення, науку і техніку, політику, право, суспільство, природу та економіку. Крім того, всі макро- та мікросередовищні фактори взаємопов'язані та взаємозалежні. Тому всі дані мають бути інтегровані у відповідні центри обробки даних, об'єднані у єдину систему даних. Ця система повинна бути всеосяжною, простою у використанні та широкодоступною.

Основними причинами (чинниками), які стримують розвиток інформаційних технологій в туристичній галузі є:

- недостатня пропускна спроможність національних каналів зв'язку із зовнішніми мережами;
- відсутність ефективних мережевих баз даних суб'єктів туристичної діяльності, туристичних об'єктів і продуктів та довідкової інформації;
- відсутність ефективних повнофункціональних національних і регіональних туристичних серверів і порталів, що забезпечують пошук і доступ до різнопланової інформації про туристичні об'єкти та послуги з можливостями вибору і замовлення потрібних послуг;
- відсутність національних представницьких організацій, що забезпечують під'єднання суб'єктів туристичної діяльності (їх інвентарної бази послуг) до глобальних мереж дистриб'юторів;
- відсутність централізованої системи розрахунків постачальників послуг і туристичних фірм;
- відсутність системи авторизації кредитних карток із доступом через дистриб'юторів і мережі;

- відсутність у більшості підприємств і організацій туристичної галузі ефективних автоматизованих інформаційних систем управління діяльністю (менеджментом і маркетингом);
- відсутність автоматизованих інформаційних систем моніторингу, аналізу та планування діяльності туристичної галузі.

Сектор туризму зробив величезний внесок у розвиток економіки Кіпру, але зараз перебуває у відносному занепаді. Це було значною мірою неминуче. Масовий туризм із сонцем і морем, на якому Кіпр спеціалізується протягом останніх тридцяти років, є трудомістким видом діяльності з низькою доданою вартістю. Це відповідний засіб розвитку для країн, які відносно менш розвинені і можуть запропонувати туристичні послуги за низькою ціною. У міру того, як країна стає багатшою, її витрати на надання послуг зростатимуть. З'являться нові недорогі конкуренти, і країна буде виведена з ринку.

Щоб уникнути цього, туристичний сектор повинен здійснити стратегічний зсув у бік більш якісних продуктів і послуг.

Дослідження виявило фактори, які впливають на задоволення або незадоволеність туристів загальним перебуванням і співвідношенням ціни та якості на Кіпрі, а також на наміри туристів повторити свій візит. Перші, хто приїжджає на Кіпр, туристи, які зупиняються в Нікосії чи Ларнаці, а також мандрівники з Франції, Німеччини та з країн Західної та Східної Європи.

З іншого боку, перспективною стратегією видається залучення пенсіонерів похилого віку, які з більшою ймовірністю повторять свій візит і приїдуть на острів у непікові періоди. Крім того, вражаюче низький відсоток туристів, які заявили про своє повне задоволення інфраструктурою, а також широко виражене невдоволення співвідношенням ціни та якості Кіпру повинні хвилювати зацікавлені сторони туристичної індустрії.

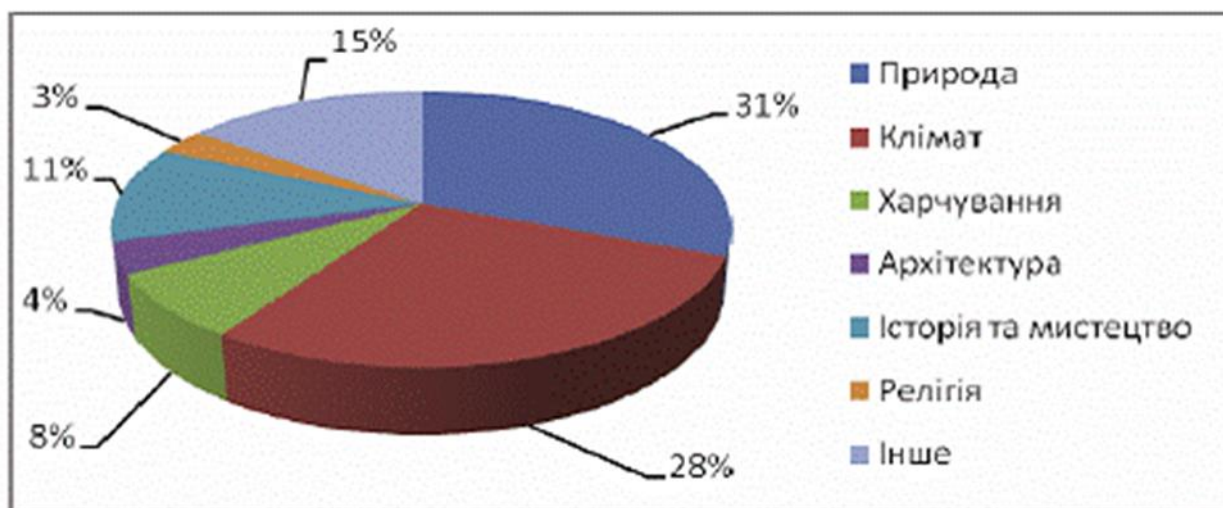

Рис.3.1 Основні фактори, що визначають ступінь задоволення туристичних потреб

Джерело: [19]

Відносний спад туризму не обов'язково є поганим для економіки в цілому. Навпаки, надмірна залежність від окремого сектора є ризикованою, особливо коли цей сектор настільки ж нестабільний і вразливий до екзогенних потрясінь, як туризм. Згідно зі статистикою Всесвітньої туристичної організації, Кіпр є однією з шістнадцяти країн, доходи від туризму яких перевищували 15% ВВП у 1998 році. Чотирнадцять з цих країн є островами, а дві інші – півостровами.

Також туризм не може розвиватися без взаємодії з навколишнім середовищем, але, керуючи цим розвитком, можна зменшити негативний вплив і збільшити позитивний.

Позитивний вплив включає охорону і реставрацію пам'ятників природи, історії, культури, створення національних парків і заповідників, збереження лісів, захист рослинного і тваринного світу.

Негативний вплив, на жаль, більший, зокрема, це вплив на якість води в річках, озерах, морях та на якість повітря, зростання викидів шкідливих речовин транспортними засобами, самовільне розміщення тимчасових баз

відпочинку, забруднення відходами навколишнього середовища, самовільне розпалювання вогнищ, понівечення історичних пам'ятників вандалами. Деякі види туристського відпочинку, такі як полювання, риболовля, збирання рослин, завдають негативного впливу живій природі і призводять до зменшення чисельності або навіть до повного зникнення фауни та флори певних територій та інше. Зростання населення в туристських регіонах, будівництво нових туристичних потужностей потребує залучення якомога більшої кількості природних ресурсів, що, у свою чергу, збільшує навантаження на навколишнє середовище. Туризм призводить до забруднення довкілля, вилучення цінних земель під об'єкти інфраструктури, витоптування рослинності, ґрунтової ерозії, скорочення чисельності флори і фауни.

3.2 Перспективні напрями розвитку туристично-рекреаційної системи Кіпру

Відпочинок – це комплекс прийомів, спрямованих на відновлення психо-фізіологічного здоров'я людини. У сучасну епоху суспільного розвитку зростає роль рекреації у процесі відновлення та набуття популярності як актуального елемента сучасного життя.

Основними факторами, що впливають на роль рекреації та їх перетворення в одну з найважливіших галузей робочої сили, є зростання урбанізації висока територіальна концентрація промислових підприємств, забруднення навколишнього середовища, науково-технічна революція, інтелектуалізація праці та переважання розумово-психологічних навантажень працюючих людей.

Можна стверджувати, що основними особливостями туризму є його здатність забезпечити значні грошові надходження до державного бюджету. Важливою особливістю розвитку туристично-рекреаційної системи є нерівномірність його поширення.

Кіпр пропонує привабливі міста та регіони, чия природна краса та історичні місця мають потенціал, щоб стати першокласними туристичними напрямками. Приємний клімат, мальовничі краєвиди, прекрасні пляжі, численні історичні та культурні пам'ятки, традиційна гостинність і яскрава кухня - все це є прекрасною базою для подальшого розвитку туризму.

Міжнародний, регіональний та місцевий конкурентний тиск та загальне економічне середовище створюють можливості та ризики в індустрії подорожей, відпочинку та туризму.

Багато компаній, що працюють у цьому секторі, шукають інноваційні способи залучення нових компаній, підвищення ефективності роботи та підвищення прибутковості.

Говорячи про основні тенденції розвитку туризму в країні, слід зазначити, що ця галузь досить динамічно розвивається. Уряд Кіпру визнає важливу роль туризму для економіки та активно субсидує розвиток нових готелів та інших об'єктів інфраструктури, підтримує авіакомпанію «Кіпрські Авіалінії» та заохочує підготовку фахівців для туріндустрії.

Сучасні тенденції розвитку туристичних систем включають:

1. Популярність короткочасного відпочинку. Подорожі коротші та частіші. В результаті туристичні продукти можуть забезпечити створення чіткої інформації за мінімальний період часу, якщо це необхідно.

2. Збільшення попиту на зелений туризм. На тлі деградації навколишнього середовища та міста відпочинок необхідний у місцях, пов'язаних із прекрасними ландшафтами та відповідними природними ресурсами. В результаті ліс і аквапарки славляться своїми активними видами відпочинку.

3. Орієнтованість відпочинку на пізнання нового. Для багатьох туристів частиною розуму є відпочинок, отримання позитивних емоцій та відчуттів, наприклад екскурсія культурною спадщиною, знайомство з природними об'єктами тощо.

4. Поява і розвиток нових видів розваг: екстремальний спорт, терапія (домашня терапія), рафтинг, альпінізм, лижі), вітрильний спорт, екстремальні види спорту: плавання з акулами, зорбінг (спускання зі схилу пагорба всередині прозорої кулі), бейсджампінг (стрибки з парашутом у спеціальному костюмі, який дає змогу довго залишатися в повітрі), слеклайнінг (перехід над прірвою по натягнутій мотузці).

5. Розширити рекреаційну діяльність, спрямовану на оздоровлення людей з метою запобігання тяжким захворюванням. До них належать: прогулянки, плавання, сонячні та повітряні ванни, спорт, спеціальний відпочинок, аматорські заняття (збір грибів та ягід, рибальство і т.п.).

6. Прагнення людей до правильного використання вільного часу, корисного проведення вільного часу, знайомства з історією та культурою, природним середовищем, організації оздоровлення.

7. Підвищене задоволення від активного відпочинку.

На Кіпрі є 66 пляжів, відзначених Блакитним прапором, і одна пристань для яхт Блакитного прапора, відомі екологічні знаки, надані пляжам і пристаням для яхт по всьому світу, які відповідають певним стандартам. У 2019 році Кіпр був удостоєний звання кращої якості води для купання в ЄС. Кіпр має всі можливості стати найкращим курортом у світі.

Зимовий туризм має величезний потенціал, і це те, що політикам слід враховувати. Однак приїзд зимових відпочивальників поки невеликий.

Основними пропозиціями щодо розвитку туристично-рекреаційної системи Кіпру є :

- забезпечення оптимального розвитку туристичної галузі з використанням як держави, так і її інтересів;
- координація діяльності міської ради та питання туристичної діяльності та інструкції щодо вдосконалення;
- удосконалення системи регулювання туризму;
- розвиток матеріальної бази і розвиток туризму;

- використання рекреаційних ресурсів історико-культурної спадщини для розвитку туризму;
- мовлення та інформація про діяльність та науково-технічну допомогу туризму;
- розширення туристичних і туристичних зв'язків;
- перспективи розвитку інноваційної туристичної галузі.

Завершення пропозицій дасть змогу відновити та оздоровити туристичну галузь, побудувати нові рекреаційно-туристичні об'єкти, забезпечити повноцінний розвиток туристичних центрів, відомо, що сприятиме розвитку туристичної потужності Кіпру.

Туристична політика зосереджена на альтернативних формах розвитку туризму, таких як сільський туризм, що користується перевагою.

Неушкоджені культурні та природні надбання острова. Вони представляють можливості для розвитку, наприклад, фестивалів на місцеву тематику, туризму культурної спадщини або зеленого туризму, які виховують місцеві цінності, традиції та ідентичність, забезпечуючи рекреаційні можливості та оживляючи соціальну структуру місцевих громад, тим самим сприяючи безпосередньо добробуту жителів.

Іншими словами, Кіпру необхідно переналаштувати свій туристичний продукт і відновити його конкурентоспроможність, але для того, щоб це було ефективним і стійким, туристична політика повинна виправити процеси «зверху вниз» та бюрократичні процеси планування, які створюють серйозні проблеми для сталого розвитку острова. туристичного сектору, що посилюється безперервною економічною кризою та негативними наслідками масового туризму.

У зв'язку з цим прийняття підходу «навиворіт» може чітко підкреслити та дозволити приймати рішення «знизу вгору», надаючи жителям можливості брати участь у туристичному плануванні місцевих громад з метою покращення якості їхнього життя. Загалом, стверджується, що підхід

«навиворіт» підходить для невеликих острівних місць, щоб захистити їхні ресурси та фізіономію.

З цієї точки зору, туризм розглядається як результат розвитку, якого місцеві жителі хочуть для себе, щоб покращити якість свого життя. Це тягне за собою соціально-культурне відродження та подальше формування ідентичності островів, що, у свою чергу, може допомогти створити особливий бренд місця призначення.

Необхідною умовою розвитку рекреаційних систем та розвитку туризму є наявність сучасної туристичної інфраструктури. Його особливість полягає в тому, що він обслуговує туристів і місцеве населення, тому його розвиток сприяє туристичному розвитку території, покращує умови проживання жителів району. Крім того, туристична інфраструктура створює велику кількість робочих місць.

Кіпр – багата ресурсами країна, яку дійсно варто відвідати. Головне туристичне гасло Кіпру «Велика різноманітність на маленькій території» описує не тільки матеріальні можливості туристів, а й спеціалізацію різних частин острова на різних видах відпочинку. Кіпр – це рай для туриста. Тихі вулички, чарівність і краса острова заворожують туриста. На острові панує романтика, сліди історії древніх держав та багато іншого. І все це створено і зроблено в сучасному стилі. Пейзаж острова не зруйнований і не змінений часом - барвисті місцевості, білосніжні пляжі, безцінна культурна спадщина, сучасні міста і велика кількість сучасних готелів

Можна зазначити, що найважливішим завданням для успішного розв'язання проблем розвитку рекреаційної індустрії у майбутньому є створення стійкого організаційно-економічного та оздоровчого механізму, здатного надавати ефективні оздоровчі та сервісні послуги, виготовляти товари курортного попиту.

ВИСНОВКИ

В процесі дослідження були зроблені наступні узагальнення та висновки.

Туристично-рекреаційна система є складним явищем, основною метою якого є задоволення туристсько-рекреаційних потреб людини, що становить структуру із взаємозв'язаних елементів взаємодії із навколишнім середовищем.

Складовми туристично-рекреаційної системи є:

- територіальність;
- наявність природних ресурсів;
- наявність культурно-історичних та етнічних ресурсів;
- створена інфраструктура;
- базова соціально-економічна система

Щодо типології та класифікації туристсько-рекреаційної системи виліляють такі. В. С. Преображенський (1966) і В. І. Мересте (1984) систематизували туристсько-рекреаційну систему за двома ознаками: склад елементів системи, який може бути простим (однорідним) або складним (змішаним, неоднорідним); за системними елементами (типами будови). Ви можете використовувати систему для одного системного зв'язку (одна структура) або для кількох із наступних зв'язків.

Інші системи класифікації включають наступне:

- 1) за походженням - природні, антропогенні та змішані;
- 2) за характером зв'язку з навколишнім середовищем - відкриті та закриті;
- 3) за ступенем організації - добре організовані, слабоорганізовані та самоорганізовані (синергетичні) тощо.

Існує багато варіантів типології. Функціональна типологія ТРС спирається на типологію функцій рекреаційної діяльності, тому чотири

основних функціональних типів ТРС: лікувальний, оздоровчий, спортивний та пізнавальний.

До основних методів дослідження туристично-рекреаційних систем можна віднести такі, серед них історичний, картографічний, порівняльно-географічний, монографічний, статистичний метод, методи інформаційних технологій і моделювання, експедиційних досліджень. Також росте популярність методів соціологічних і методикобіологічних досліджень.

Об'єктом дослідження було обрано Кіпр. Він має такі природно-рекреаційні ресурси, як кліматичні, гірсько-рекреаційні ресурси та пляжні, лікувальні.

Аналіз розвитку туристичної сфери Кіпру показав те, що Кіпр найпопулярніший серед таких країн: Великої Британії, Росії, Польщі, України, Греції та Німеччини. Також від розвитку туризму становить і розвиток ВВП.

До особливостей нормативно-правового регулювання туристичної сфери Кіпру варто віднести такі

- створення національного продукту на міжнародному ринку, здатного максимально задовольнити туристичні потреби населення країни,
- забезпечуючи на цій основі інтеграцію регіонального розвитку;
- ефективне використання природних ресурсів та об'єктів культурної спадщини та їх збереження, а також відновлення, охорона та збереження, зменшуючи негативний вплив туризму на навколишнє середовище;
- підвищення якості інформаційно-комунікаційних каналів, створення позитивного іміджу Кіпру як туристичної держави, посилення просування вітчизняного туристичного продукту та міжнародного ринку туристичних послуг;
- удосконалення організаційної структури, реалізація державної туристичної політики шляхом координації діяльності центральних та місцевих організацій та бізнес-організацій;
- розвиток транспортних послуг для туристичної галузі;

До основних проблемних аспектів Кіпру варто віднести такі економічні (боротьба із сезонністю та витоком економічних вигод, балансування туристичної діяльності протягом року), соціальні (підтримка місцевості, культури, звичаїв і традицій), і екологічні (морське, природне середовище).

Основними пропозиціями щодо розвитку туристично-рекреаційної системи Кіпру є :

- забезпечення оптимального розвитку туристичної галузі з використанням
- як держави, так і її інтересів;
- координація діяльності міської ради та питання туристичної діяльності та інструкції щодо вдосконалення;
- удосконалення системи регулювання туризму;
- розвиток матеріальної бази і розвиток туризму;
- використання рекреаційних ресурсів історико-культурної спадщини для розвитку туризму;
- мовлення та інформація про діяльність та науково-технічну допомогу туризму;
- розширення туристичних і туристичних зв'язків;
- перспективи розвитку інноваційної туристичної галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристські ресурси України: методологія та методика аналізу, термінологія, районування. – К.: КНУ, 2001. – 397 с.
2. Борисюк О.А. Географічний регіон як об'єкт туристичного маркетингу / Борисюк О.А., Дудник І.М., Беркова О.П. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Географія. – 2019. – Вип. 4 (74). – С. 23-31.
3. Борисюк О.А. Туристичний маркетинг як інструмент дослідження регіонального туристичного ринку / О.А.Борисюк // Географія та туризм: зб. наук. праць.– К.: Альтер-прес, 2015.– Вип. 33. – С.29-37.
4. Географія туризму: ученик / кол. Авторів; под. ред. А. Ю. Александровой. – 3-е изд., испр. – М.: КНОРУС, 2010. – 592 с.
5. Гілецький Й. Р. Класифікація туристсько-рекреаційних ресурсів підходом [Електронний ресурс] / Й. Р. Гілецький. URL: <http://geoinfo.if.ua/klasifikatsiya-turystsko-rekreatsijnyh-resursiv-za-heosfernym-pidhodom>
6. Глущенко В. В. Модели концепции рекреации, ее фундамента и функций, сущность и содержание рекреационного и туристского пространства, курорта, дестинации и кластера // Управление экономическими системами. 2014. № 3. URL: <http://uecs.ru/uecs63-632014/item/2791-2014-03-01-07-30-42>
7. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) / О. О. Любіцева. – К. : Альтерпрес, 2002. – 436 с
8. Мажар Л. Ю. Туризм в пространстве и времени // Современные проблемы сервиса и туризма. – 2014. – № 1. – С. 18.
9. Мазур Ф. Ф. Соціально-економічні умови розвитку рекреаційної індустрії : навч. посіб.для студ. вищ. навч. закл.] / Ф. Ф. Мазур. – К. : Центр навч. л-ри, 2005. – 96 с

- 10.Мархонос С.М. Аналіз сучасного стану та фінансове забезпечення розвитку готельного господарства України / Мархонос С.М., Турло Н.П. // Науковий вісник Ужгородського національного університету – 2017 – Вип.14(2), С. 35-40
- 11.Мезенцев К. В. Суспільно-географічне прогнозування регіонального розвитку: [монографія] / К. В. Мезенцев. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2005. – 253 с
- 12.Мироненко Н. С., Твердохлебов И. Т. Рекреационная география. - Москва: изд-во МГУ, 1981. - 208 с.
- 13.Пирожник И. И. Трансформация туристско-рекреационного пространства в эпоху глобализации // Туризм и региональное развитие Вып. 4. Смоленск, 2006. С. 136.
- 14.Преображенский В. С. Рекреационная география, ее состояние и перспективы / В. С. Преображенский, Б. Н. Лихачов, Ю. А. Веденин.– М. : [б. и.], 1994. – С. 1–16.
- 15.Сайчук В. С. Теоретико-методологічні засади географічних досліджень у сфері туризму / В. С. Сайчук, Л. М. Ткачук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Географія / Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. – Тернопіль: СМП «Тайп», 2018. – № 2 (45). – С.87-95
- 16.Смаль І. В. Основи географії рекреації та туризму : Навч. пос. / І. В. Смаль. – Ніжин : НДПУ ім. Миколи Гоголя, 2004. – 264
- 17.Стафійчук В. І. Рекреалогія: навч. посібник / В. І. Стафійчук. – К.:Альтерпрес, 2006. – 264 с
- 18.Ткачук Л.М. Теоретико-методичні засади дослідження політико-географічного виміру міжнародного туризму // Географічна наука та освіта: від констатації до конструктивізму : зб. наук. праць. – К. : ПП Лисенко, 2018. – С. 179-181.

- 19.Щепанський Е. В. Науково-методичні засади стимулювання розвитку туристично-рекреаційного комплексу регіону. Автореф. дис....канд. екон. наук 08.10.01 / Е.В. Щепанський; Наук.-дослід. екон. ін-т М-ва економіки та з питань європ. інтеграції України. — К., 2003. — 17 с.
- 20.Archontides, Y.K. Review of Cypriot tourism: Through a series of articles, interviews and speeches. Athens: A.A. Livani [in Greek].
- 21.Boiko M.G., Bosovska M.V., Okhrimenko A.G. Tourist system: THE genesis and priorities of the development
- 22.Cyprus: Selected Issues. imfsg. URL: <https://www.elibrary.imf.org/view/journals/002/2021/126/article-A001-en.xml>
- 23.Development of the tourism sector in Cyprus. <https://www.worlddata.info/asia/cyprus/tourism.php>.
- 24.Hall, C.M., 2019. Constructing sustainable tourism development: The 2030 agenda and the managerial ecology of sustainable tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 27(7), pp.1044-1060.
- 25.Prosser R. “Tourism”. In Chadwick R.F. (ed.) *Encyclopedia of Applied Ethics*, vol. 4. – San Diego: Academic Press, 1998. – P. 373–401.
- 26.Rekreationsnyie kompleksyim : [ucheb. posobie]/ [Lukyanova L. G. i dr.] ; pod obsch. red.V. K. Fedorenko. – K., 2004. – 346 s
- 27.Sharpley R. Tourism in Cyprus: Challenges and opportunities. https://www.researchgate.net/publication/237957589_Tourism_in_Cyprus_Challenges_and_opportunities.
- 28.Statistical Service of Cyprus (2021). Available at:https://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/services_71main_en/services_71main_en?OenForm&sub=1&sel=1
- 29.The Tourism and Travel Offices and Tourist Guides (Amendment) Law, 2003 (L. 71(I)/2003) published in the Official Gazette of the Republic, Supplement I(I),

30.The Cyprus Tourism Industry. <https://www.tourinvestcyprus.org.cy/invest-in-cyprus/>.

31.Travel, Leisure & Tourism sector.
<https://home.kpmg/cy/en/home/industries/travel-leisure-tourism.html>.

Гора Троодос: еродовані схили з осипами на діабазовій рослинності

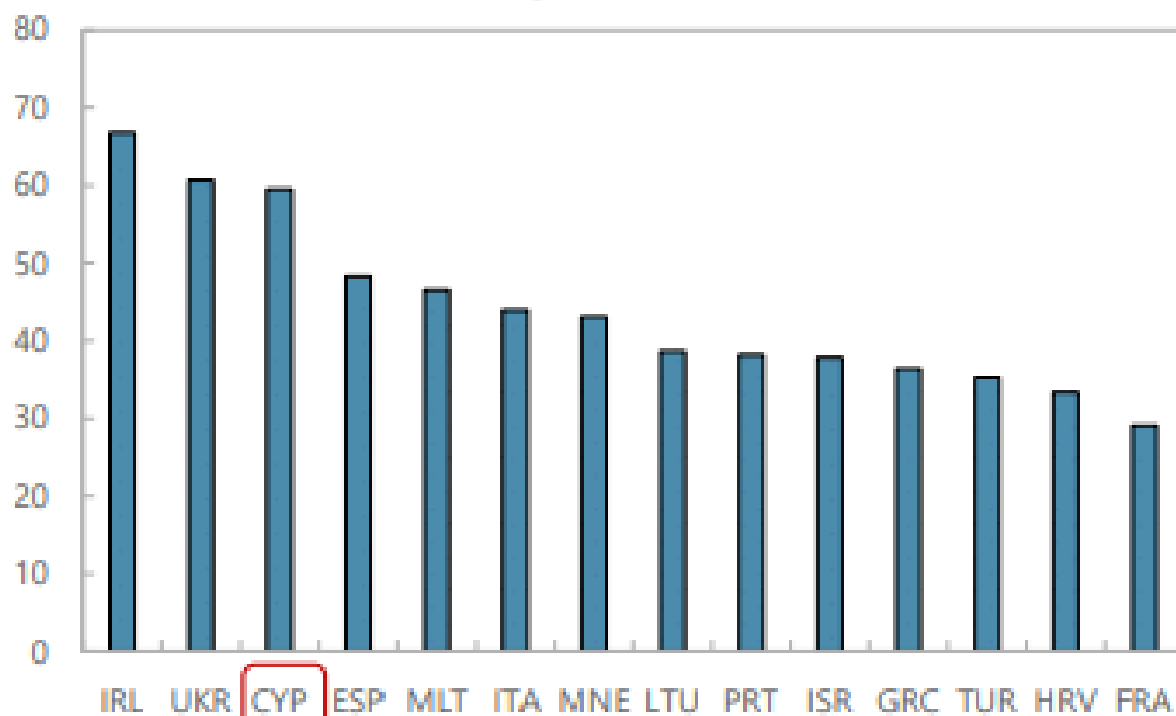
Індекс конкурентоспроможності подорожей і туризму

Туристичні прибуття

Tourism Arrivals

(Percent, Share of arrivals from the top 3 market)

Source: UNWTO.